

vala píseň svatého Vojtěcha, psaná v našem rodném jazyce, kterou on sám složil, totiž: *Hospodine, pomiluj ny, Jezukriste, pomiluj ny*, kterou zpívají Čechové za našich časů a budou ji zpívat podle vůle boží; nikoli však podle vůle těch lidí, kteří zakazují dobré lidové písně, složené podle zákona božího a opírající se o svatá evangelia, epištoly, proroctví a apoštolské výroky; nezakazují však zpěvy nevěstčí, které podněcují k rozpustilosti a k cizoložným láskám a rozmanitými způsoby svádějí lidi, aby se k zlému přiklonili nejen zlí, ale i někdy vyvolení boží, jako špatné rozhovory kazí dobré mravy; a nad takovými písněmi se nepohoršují, aby je zakázali.

35 Spravedlivý soudce tohle všechno jednou rozsoudí!

40

Dionysius Areopagita všechny knihy o nebeské říši i všechny ostatní složil ve svém rodném jazyce; tyto knihy po mnoha letech byly přeloženy z řečtiny do latiny, jak je známo ze zkušenosti. Rovněž Jeroným, který na žádost panen a dobrých žen i jiných lidí přeložil četné biblické knihy do mluvy italské neboli latinské; poněvadž Latinové se jinak nazývali Italové, proto tam i ženy i mužové bez hlubšího vzdělání dosti rozumějí, když kněz vykonává posvátné obřady. A jestliže těm je dovoleno rozumět službám božím v rodném jazyku a není to proti bohu, proč by nemělo být i jiným národům dovoleno rozumět ve vlastním jazyce, když kněz vykonává posvátné obřady?

45

50

17 *Jan v předmluvě*: spr. Jeroným v úvodu k překladu Matoušova evangelia – 23 *když byl v Dalmácii*: míněn Pavlův pobyt v Illyrii, podle bible asi v l. 51-54 n. l.; v 15. stol. splýval význam označení Illyricum a Sclavonia, odtud i nepochybně mylný názor, že apoštol Pavel mluvil slovanským jazykem – 28 *co následuje*: na okraji připsáno: Při shromáždění raději pronesu pár slov ze svého rozumu, abych poučil také druhé, než tisíce a tisíce slov (tj. v jazyku neznámém) – 30 *v jejich legendě*: míněna tzv. moravská legenda (Legenda sanctorum Cyrilli et Methodii, patronorum Moraviae – Legenda o svatých Cyrilu a Metoděvi, patronech Moravy), vzniklá na Moravě ve 14. stol. – 32 *Hospodine, pomiluj ny...*: citováno česky v lat. textu – 34 *dobré lidové písně*: rozumějí se husitské duchovní písně pro lid – 41 *Dionysius Areopagita*: řecký filosof, kterého podle bible obrátil apoštol Pavel na křesťanství; s jeho jménem byly spojovány významné křesťanské spisy vzniklé asi v 5. až 6. stol. n. l.

ŠTĚPÁN PÁLEČ O CÍRKVI

Štěpán Páleč, mistr pražské university a Husův starší vrstevník, stál v prvních dobách Husovy veřejné činnosti spolu s jejich společným učitelem Stanislavem ze Znojma po Husově boku jako zastávce Viklefových článků a jako přední reprezentant pokrokové české strany na pražské universitě v době zápasu s reakčními silami před vydáním Dekretu kutnohorského. Teprve Husův boj proti odpustkům, nerozlučně spojený s důslednou orientací jeho veřejné činnosti na lid, a králův nesouhlas s Husovým postupem přivedl ctižádostivého teologa Pálče do řad Husových od-

půrců a konečně k nesmiřitelnému osobnímu nepřátelství; to se projevilo zejména v době Husova kostnického procesu, kdy Pálež vystupoval jako Husův nenávislný žalobce před koncilem. Po skončení kostnického koncilu odešel Pálež na universitu do Krakova, kde rozvíjel horlivou protihusitskou činnost. Zemřel v cizině někdy po r. 1422.

Jeho traktát *De ecclesia (O církvi)* záměrně titulem navazuje na základní Husovo dílo, proti němuž je namířen. Názozy hájené v tomto díle zhustil Pálež i do nenávislného kratšího spisku *Antihus*.

Protože není jisté, že se bohu nelíbí nařízení Alexandra V. božské paměti, aby ustala kázání a promluvy některých kazatelů k lidu, leda by se konala v katedrálních, farních nebo klášterních kostelích anebo na jejich hřbitovech, a protože ono nařízení není samo o sobě absolutně zlé ani samo o sobě absolutně dobré, nýbrž je na rozhraní obou možností, když je lze provádět dobře i zle, Hus se mu zajisté neměl vzepřít, nýbrž raději poslechnout. Věrohodným svěděctvím se dostalo k sluchu pana papeže, že se v Betlémské kapli rozsívá bezpočet bludů. Z mnohých úkolů, které jsou na něho vloženy, za nejpřednější musí mítí to, aby bránil růstu bludů a kacířství, jakmile pozná, že se rozmáhají, ano, aby usiloval o jejich vykořenění co možná nejrychlejší, jak dosvědčuje blažený Augustin: „Patří k povinností pastýře, nemá-li se v lidu šířit hanebná nákaza, aby od zdravých ovcí oddělil chorou a tímto oddělením ji snad uzdravil, on, jemuž nic není nemožné.“ To se čte v Dekretu 24, otázce 3, *Corrigantur*.

Pohnut touto horlivostí víry nechtěl papež podrobit zákazů výslovně samojediný Betlém, aby se neurazily osoby, které v něm slychaly kázání, a aby v lidu nevznikly rozkol a roztržka tím, že by ti, kdo Betlém nenavštěvují, vytýkali kacířství jeho návštěvníkům. Chtěje tomu ve svém prozíravém otcovství a otcovské prozíravosti předejít, postihl dočasným zákazem kázání soukromé kaple, aby tak jednak dostal své povinnosti, jednak bez urážky osob zničil Betlémskou kapli, hnízdo Viklefových bludů. Věru svaté, spravedlivé a rozumné to bylo nařízení, naprosto bohulibé, neboť přece usilovalo o čest boží, o prospěch církve a o spásu lidu. Vždyť „blud, jemuž neodporujeme, vlastně schvalujeme, a jestliže pravdu nijak nehájíme, potlačujeme ji. Zanedbáš-li příležitost k napadení zvrácených lidí, není to nic jiného než jejich přímá podpora. A stejně se nevyhne podezření z tajného spolčení, kdo přestává čelit zřejmému zločinu“ – *Distinkce 83, Error*. V tom smyslu praví blažený Bernard ve výkladu *Písně*: „Doslycháme-li se o velkých zločinech, nemáme jim hned věřit, o to však rychleji je trestat, jakmile je vskutku zjistíme.“

Hus měl tedy po zásluze toto svaté, spravedlivé a rozumné nařízení přijmout; on však spoléhaje neprávem na pána Ježíše Krista, zatvrzele toto nařízení odmítl. Sám píše o svém odmítnutí v 18. kapitole: „Proto maje důvěru v pána Ježíše Krista, který mocně i moudře ochraňuje vyzna-

35 vače své pravdy a odměňuje je cenou věčné slávy, vzepřel jsem se bule papeže Alexandra V., kterou si léta páně 1409 vymohl pan Zbyněk, arcibiskup pražský, a v níž se zakazuje, aby žádní kazatelé, i kdyby k tomu byli apoštolským a kdovíjakým jiným povolením zmocnění, nekonali kázání nebo nemluvili k lidu, leč v kostelích katedrálních, kolegiálních, farních či
40 klášterních nebo na jejich hřbitovech.“ Tak Hus.

Vpravdě však je prázdná a bláhová tahle důvěra a naděje v pána Ježíše Krista, kterou od sebe odháníš ctnost poslušnosti. Uvědom si, jak velice je u křesťana hodná zavržení neposlušnost i vzdor a že podle Písem svatých ji nikdy nebude lze usmířit žádnými obětmi. Vskutku zasluhuje, aby byla
45 svržena do propasti. Pomysli na pád anděla Lucifera a na to, že naši první rodičové přestoupili jen nepatrné nařízení, pomysli na posměch synů Noemových vůči otci, na zpupné reptání Marie, Mojžíšovy sestry, raněné malomocenstvím, na náhlou smrt, která zasáhla onoho Uzu, který se proti řádu, jež nařizoval obřadní zákon, dotkl rukou hospodinovy truhly, ačkoli
50 v dobrém úmyslu, aby ji nepřevrhli vzpírající se volové. Znovu si připomeň odsouzenihodnou vzpurnost Dátanovu a Abironovu; když je totiž Mojžíš povolal, aby přišli, třebaže to k nim nezazněl hlas lidský, nýbrž lidskými ústy je zval bůh, oni pohrdli v člověku, který byl knížetem představených, nikoli člověkem, ale bohem, bezbožně si vymýšlejíce na ospravedlnění své neposlušnosti důvody jakoby zákonné. Nejenže se vzbouřili, nýbrž obmýšle-
55 jíce potupit tak velikého svého představeného, znovu a znovu štěkali na něj se vzpurně vzdorovitou šíjí: „Nepůjdeme! Což ti nestačí, žes nás vyvedl ze země oplývající mlékem a strdím, abys nás zmořil na poušti? Chceš ještě i zde nad námi panovat? Vpravdě jsi nás uvedl do země, kterou protékají potoky mléka a strdí a dal jsi nám do vlastnictví pole a vinice – chceš nám snad vyloupat také oči? Nepůjdeme!“

Varuj se tedy, mistře, bláhové té naděje a dej si dobrý pozor, aby ses i ty se sborem svých spolčenců, vzbouřených proti svaté poslušnosti, nena-
dále nezřítíl hlavně proto, že důvody, které si vymýšlíš pro svou neposluš-
65 nost, nemají podklad.

Vždyť na uvedeném místě argumentuješ takto: „Tento příkaz zajisté, který je v rozporu s činy a slovy Kristovými i jeho apoštolů, není apoštolský, poněvadž Kristus kázal lidu na moři, na poušti, na poli, v domech, v syna-
gogách, v městečkách i na cestách a přikázal svým učedníkům slovy poslední
70 kapitoly Markovy: ‚Jdouce po všem světě kažte evangelium všemu stvoření.‘ A oni šli a kázali všude, to jest kdekoli chtěl lid naslouchat, a pán jim pomáhal.“ Tak Hus.

Ó ty nerozumný či spíše zaslepený, proč sis nepřečetl, co k tomu praví Písmo? Což svrchovaný papež, náš pán Ježíš Kristus, nezapověděl na urči-
75 tých místech dočasně kázání řka a přikazuje u Matouše 10: „Na cestu pohanů nechoďte, do měst Samaritánů nevcházejte,“ totiž kázat? A také oněm

dvěma přeslavným kazatelům Pavlovi a Barnabášovi zakázal duch svatý zvěstovat slovo v Asii, a když se pokoušeli jít do Bithynie, duch Ježíšův jim to nedovolil. Později tento zákaz zmírnil, když jim řekl v poslední kapitole Markova evangelia: „Jdouce po všem světě kaďte evangelium všemu stvoření.“ To řekl Kristus nikoli jako příkaz, a jestliže jako příkaz, pak nikoli především jako příkaz, nýbrž ve smyslu zmírnění zákazu. Vždyť předtím byl apoštolům zapověděl kázat, kdekoli se jim zlíbí, řka: „Na cestu pohanů nechoďte“ atd. Rovněž dočasně zakázal, aby nekázali komukoli, leč jediným synům izraelským, dodávaje a prikazuje: „Ale raději jděte k ovcím zahynulým z domu izraelského.“ Proto řekli Pavel a Barnabáš židům: „Vám mělo nejprve býti mluveno slovo boží, ale poněvadž je zamítáte a za nehodné sebe soudíte věčného života, aj, obracíme se k pohanům. Neboť tak nám prikázal pán.“ Prikázal, to jest uvolnil zákaz, pokud jde o místo, když řekl: „Jdouce po všem světě“ – a tak jim dovolil jít na cestu pohanů a do měst Samaritánů, a dále jim prikázal ve smyslu zmírnění ústního prikazu, pokud jde o lid, když dodal: „Kaďte evangelium všemu stvoření“, to jest jednotlivým lidem, neboť tím výrazem „všemu stvoření“ se označuje, jak vykládají svatí učitelé, jeden každý člověk i samojediny člověk. Jako jsi tedy ty proti zákazu uvedl Kristovy činy a slova, tak také tady máš pro oprávněnost vydání zákazu Písmo svaté, činy Krista i apoštolů. A z toho následuje, že Písmo a činy Kristovy a apoštolů zřejmě prokazují, pokud jde o výkon kázání, že je přípustné podrobit církevnímu zakazu určitá místa a osoby.

Dovoláváš-li se činů Krista, jenž kázal kdekoli bez rozdílu, nemůžeš kdokoli na sebe důsledně vztahovat všechny Kristovy činy, nýbrž je třeba je vysvětlovat z příčiny, místa i času a osoby. Víme totiž, že Kristus zachovával panictví činem a že je bez výhrad slovem doporučoval a nikdy nepoznal ženu manželsky, přece však se tím nedokazuje, že manželství je nepřípustné. Podobně byl Kristus vskutku chudý, neboť neměl nejen časný majetek, ale ani přístřeší, kde by hlavu sklonil, přece však se tím nedokazuje nejen o světských, ale ani o duchovních osobách, že nesmějí míti časný majetek, a zejména desátky a obytné domy, když jim to božské právo dovoluje, jak jsem dovedil výše. Dále to, že Kristus po večeri sloužil mši a dal apoštolům přijímat, nemáme po něm napodobit, neboť tehdy bylo takové jednání nutné a zdůvodněné; jestliže však my lačni sloužíme mši už zrána a dáváme ostatním věřícím přijímat, neprotivíme se tím činům Kristovým. V Písmu zajisté musíme mít ohled na místo, čas, osobu. Kdo toho při výkladu Písma nedbá, snadno upadne do labyrintu bludu, jak praví Isidor: „Sluší se vědět, že většinu kapitol je nutno zvážít s ohledem na příčinu, osobu, místo a čas; pro zanedbání důkladného ohledu na tyto podmínky mnozí se zmateně zaplétají do labyrintu bludu.“ Tak v distinkci 29.

I když tedy Kristus kázal na místech, která můj odpůrce jmenuje, papež nicméně může, zváživ příčinu i osobu, odůvodněně, a aniž by se v tom

protivil Kristu, postihnout dočasně nebo natrvalo zákazem kázání určitá
120 místa i osoby, jak již učinil v tomto případě, když podrobil kaple zákazu
kázání. Zvážil, pravím, příčinu, neboť si uvědomil, že se v Betlémské kapli
rozsívají bludy a že se v soukromých místech rozsívají bludy svobodněji.
A aby nedošlo k roztržce v lidu pro jmenovitý zákaz týkající se jednoho
125 místa, jak jsem pověděl výše, zakázal vůbec, aby se v kaplich kázalo. Neza-
mýšlel tím učinit újmu božímu slovu a spáse lidu, nýbrž zcela vyhladit příle-
žitost k schůzkám satanské školy onoho bezbožného Viklefa. Potom také
uvážil i osobu věrohodným svědectvím mnohonásobně obžalovanou z bludů,
pročež přípustným způsobem zbavil kazatelského práva ona místa pokout-
ních schůzek, a zvláště a jmenovitě Husa pro jeho zatvrzelou neústupnost,
130 ježto předvolán ve věci víry pohrdlivě se nechce dostavit. Proto mu rozumně
zakázal sloužit mše a kázat.

Nebýt toho, kdejaký kacíř či člověk z kacířství podezřelý by se hájil
podobným způsobem, totiž chytráctvím, tvrdě proti apoštolskému zákazu
kázání, že je dovoleno všelikému kazateli kázat, poněvadž Kristus svým
135 učedníkům přikázal kázat říka: „Jdouce po všem světě“ atd. a poněvadž
Kristus kázal bez povolení papeže, místního biskupa nebo faráře na moři,
na poušti, na poli a tak dále, což je Viklefův blud, odsouzený mezi jeho
45 články.

Papež tedy nejenom smí, nýbrž i musí zapovědět kázání člověku pode-
140 zřelému anebo obžalovanému z kacířství, aby jedem svých bludů či kacíř-
stva nenakazil duše, vykoupené Kristovou krví. Tak zajisté Kristus hroze
démonům nedopouštěl jim mluvit (Luk. 4), k čemuž Beda přičiňuje důvod:
„Aby snad někdo, kdo naslouchá kazateli, nenásledoval bludaře. Dábel je
totiž nepoctivým učitelem, jenž často mísí falešně s pravdivým tak, že
145 podvodné svědectví zakryje zdánlivou pravdou.“ K témuž místu uvádí
Innocenc III. tři důvody řečeného již Kristova činu a mezi nimi i tento:
„Aby nás naučil vystříhat se kacířské nepravosti tím, že podle tohoto pří-
kladu znemožníme kacířům kázat třeba i pravdu, neboť podávají ve zlatém
kalichu babylonském hadí žluč.“ Tak Innocenc. V souhlase s tím praví
150 Řehoř v 27. kapitole 18. knihy Moralií: „Aby snáze přesvědčili o zvrá-
cenostech, přiměšují kacíři ke svým výrokům něco věcí správných, aby duše
posluchačů správnými názory přivábili a pak zvrácenými názory ranili.“
Z těchto tedy důvodů se podezřelému z kacířství důvodně brání kázat.

1 *nařtzení Alexandra V.*: bylo podepsáno v Pistoji 20. prosince 1409, adresováno
pražskému arcibiskupu Zbyňku Zajícovi z Hazmburka a týkalo se pražské diecéze
(vydal Fr. Palacký, Documenta, Praha 1869, s. 374-376); papež Alexandr V. zemřel
již 3. května 1410, proto byl Pálčovi už „božské paměti“ – 11-14: Augustin, De
correptione et gratia (O trestání a milosti) podle Dekretu Graciánova (Friedb. 1,
995); *Corriganur*: m. spr. Corripiantur – 23-27: citát v Dekretu Graciánově (Friedb.
1, 293-294); Hus uvedl toto místo již ve spise De ecclesia, kap. 23 (Thomson s. 224) –

28-30: citát z Bernardova výkladu Písně písní (PL 183) nebyl nalezen – 33-40: spis *De ecclesia*, kap. 18 (Thomson s. 164) – 45 *naši první rodičové*: Adam a Eva – 46 *posměch synů Noemových*: v. Gen. 9, 21-25 – 47 *zpupné reptání Marie*: v. Num. 12,1-10 – 48 *smrt, která zasáhla onoho Uzu*: v. 2 Král. 6,6-8 – 51 *vzpurnost Dátanovu a Abironovu*: v. Num. 16, 12-14 – 66-72: *De ecclesia*, kap. 18 (Thomson s. 165) – 77 *Pavlovi a Barnabášovi*: apoštolům-misionářům (srov. Skutk. 16,7) – 86-89: Skutk. 13, 46-47 – 114 *Isidor*: z Dekretu Graciánova (Friedb. 1, 106); výrok je však asi mylně připisován Isidorovi ze Sevilly – 137 *Viklefův blud, odsouzený mezi jeho 45 články*: 45 článků vybraných z Viklefa odsoudila pražská universita v květnu 1403, pražská synoda v únoru 1413 a římská rezoluce z 10. února 1413; Pálež naráží na články 13 a 14 o svobodě kázání, jejichž pravdivost hájil Hus ještě v Kostnici – 142 *Beda*: církevní spisovatel a filosof († 735), který se zasloužil o rozšíření křesťanství k Anglosasům; cit. In *Lucae evangelium* (Výklad evangelia Lukášova; PL 92, 381) – 146 *Innocenc III.*: papež Innocenc III. (1179-1180); cit. *Sermo* (Řeč; PL 217, 390) – 150 *Řehoř*: *Moralia in Iob* (Mravoučné výklady na knihu Job; PL 76,51)

ŠTĚPÁN Z DOLAN LISTY HUSITŮM

Štěpán z Dolan byl převorem kartuziánského kláštera v Dolanech u Olomouce. O jeho životě jsou jen nepatrné zprávy. Patřil k nejagilnějším zastáncům oficiálního učení a autority římské církve. Bojovně vystupoval proti Viklefovu učení i proti Husovi a jeho následovníkům. Spisem *Antihus* (1412) kritizoval zejména Husovo i Viklefovo učení o poslušnosti. Z jeho děl čerpali i jiní Husovi odpůrci, např. Štěpán Pálež. Štěpán z Dolan psal jen latinsky. Zemřel r. 1421.

Po literární stránce jsou Štěpánova díla zajímavá vynalézavou formou polemiky (např. ve spise *Dialogus volatilis inter aucam et passerem* – Ptačí rozmluva mezi husou a vrabcem z r. 1414 napadá Husovo učení ve formě rozhovoru mezi husou a vrabcem). Ve svých *Listech husitům* (*Liber epistolaris ad Hussitas*, 1417), z nichž je naše ukázka, podal jako argument proti husitské neposlušnosti vůči církevním nařízením zajímavou zprávu o díle české ženy – kazatelky a spisovatelky, které svědčí o neobyčejném rozvoji naší vzdělanosti již v počátcích husitství.

Dostala se ke mně a mám v rukou česky psanou knížku, jejíž sepsání a autorství je přičítáno nejmenované ženě. Knížka je plná rouhání proti římské církvi, potupy papeže, kardinálů, biskupů a ostatních prelátů a utrhaní všemu duchovenstvu. Podobně jako druhá kniha Makabejských 5 byla napsána a poslána některým, ba všem ženám na ospravedlnění oné husitské sekty a na utvrzení svrchované chvály toho kdysi mistra Husa prokleté paměti. Kdybych sem chtěl vložit překlad celé té knížky, stěží by se vešel na pět složek papíru. Abych však prozradil aspoň něco z jejího šílení, uvedla ta žena svou knížku těmito slovy: „Posílám vám tento výtah 10 ze svého spisu, který jsem dříve poslala do jednoho kláštera. Pro vás jsem však něco připsala navíc o antikristech, kteří se postavili proti naší straně a nejvíce proti Mistrovi.“ – Všimni si toho, že praví „Mistrovi“; pod tímto slovem rozumějí ze všech učitelů právě jen svého Husa, a to po způsobu